

Nd. **691. Frumvarp til laga** [222. mál]
um Stofnlánadeild landbúnaðarins, landnám, ræktun og byggingar í sveitum.

(Eftir 2. umr. í Nd., 26. marz.)

I. KAFLI

1. gr.

Tilgangur þessara laga er að efla íslenzkan landbúnað og treysta byggð í sveitum landsins, m. a. með því að styðja:

1. Aukna og fjölbættari ræktun og nýtingu uppskerunnar.
2. Byggingar og tæknibúnað í sveitum.
3. Hagkvæmt skipulag byggðar.

Lánveitingar og ríkisframlög eftir lögum þessum skulu vera í sem nánustu samræmi við eðlilegar þarfir landbúnaðarins.

Landbúnaðarráðherra hefur yfirstjórn þeirra mála, er lög þessi varða.

II. KAFLI

Um Stofnlánadeild landbúnaðarins.

2. gr.

Stofnlánadeild landbúnaðarins er deild í Búnaðarbanka Íslands. Um samband Stofnlánadeildarinnar við aðrar deildir bankans fer eftir lögum um Búnaðarbanka Íslands.

3. gr.

Stofnfé deildarinnar er:

1. Eignir Ræktunarsjóðs Íslands og Byggingarsjóðs sveitabæja, eins og þær voru, er þær stofnanir voru lagðar niður.

2. Lán, sem ríkissjóður veitti Ræktunarsjóði og Byggingarsjóði 1960, ásamt áföllnum vöxtum, samtals 34.9 millj. kr.
3. Skuldabréf, sem ríkissjóður afhendir deildinni til eignar, samtals að fjárhæð 9 millj. og 142 þús. kr., sem sundurliðast þannig:

Skuldabréf sex sveitarfélaga	kr. 4 087 000.00
— Veðdeildar Búnaðarbankans	— 3 000 000.00
— Bjargráðasjóðs	— 1 500 000.00
— Sölufélags garðyrkjumanna	— 564 000.00

4. gr.

Tekjur deildarinnar eru:

1. Fast árlegt framlag ríkissjóðs, 4 millj. kr.
2. Álag á söluvörur landbúnaðarins:
 - 1% árin 1971—1975
 - 0.75% árin 1976—1980
 - 0.50% árin 1981—1985
 - 0.25 árin 1986—1990
 Álag þetta skal ákvarða og innheimta á sama hátt og búnaðarsjóðsgjald, samkvæmt lögum nr. 38 15. febrúar 1945.
3. Árlegt framlag ríkissjóðs, er nemi jafnhárri upphæð og tekjur samkvæmt 2. tölulið.
4. Gjald á útsöluverð mjólkur og rjóma og á heildsöluverð annarra landbúnaðarvara, er skal nema sem svarar 0.75% til ársloka 1980, 0.50% árin 1981—1985 og 0.25% árin 1986—1990 af verði sömu afurða samkvæmt verðlagsgrundvelli landbúnaðarvara á hverjum tíma. Við ákvörðun gjaldsins á vörum unnum úr afurðum í verðlagsgrundvelli reiknast hinar síðar nefndu á grundvallarverði að viðbættum þeim hundraðshluta, sem segir í 1. málslíð þessa töluliðs. Gjald á vörum, sem ekki er verð á í verðlagsgrundvelli, skal miðað við áætlað verð til framleiðenda. Sölusamtök framleiðenda og aðrir seljendur skulu standa skil á gjaldinu samkvæmt nánari ákvæðum í reglugerð. Landbúnaðarvörur, sem fluttar eru úr landi, eru undanþegnar gjaldi þessu, en að öðru leyti tekur það til allra vörutegunda, sem gjaldskyldar eru samkvæmt lögum nr. 38/1945, um stofnun búnaðarmálasjóðs, með síðari breytingum. — Innheimta skal sama gjald af innfluttum kartöflum og tekið er af kartöflum framleiddum innanlands.
5. Vaxtatekjur.
Framleiðsluráð landbúnaðarins sér um framkvæmd á ákvæðum 2. og 4. töluliðs þessarar greinar.

5. gr.

Á Stofnlánadeildinni hvíla allar skuldbindingar, sem áður hvíldu á Ræktunarsjóði og Byggingarsjóði.

6. gr.

Stofnlánadeildin veitir stofnlán sem hér segir:

1. Til nýbygginga og endurbygginga íbúðarhúsa á sveitabýlum.
2. Til ræktunar, peningshúsa, geymsluhúsa, vatnsveitna og varmaveitna og annarra mannvirkja, er varða landbúnað, þar með talin ylækt, loðdýrarækt, lax- og silungseldi, enn fremur til mjólkurvinnslustöðva, sláturhúsa, kjöt- og grænmetisfrystihúsa, grænfóðurverksmiðja, viðgerðarstöðva landbúnaðarvéla, verkstæða fyrir iðnaðarmenn í sveitum, svo og til kaupa á búvélum og bústofni.

7. gr.

Upphæð lána má vera allt að 60% kostnaðarverðs, eins og það er áætlað að meðaltali árlega. Til vélgrafinna skurða má þó lána allt að 85% kostnaðarverðs.

Njóti framkvæmdin framlags samkvæmt jarðræktarlögum, lækkar lánsupphæðin sem svarar framlaginu. Framkvæmdir skulu metnar á kostnað lántaka, svo sem nánar verður fyrir mælt í reglugerð.

Ef stjórn deildarinnar telur leika vafa á, hvort veita skuli lán, skal hún leita álits landnámsstjórnar eða Búnaðarfélags Íslands. Um ákvörðun lána skal banka-
stjórnin hafa hliðsjón af því, hve mikil önnur veðlán hvíla á eigninni, og skal eigi veita lán, ef ástæða er til að ætla, að búrekstur á jörðinni fái ekki staðið undir auknum lánnum.

Lán til húsa er heimilt að veita í áföngum, eftir að hús eru foheld.

8. gr.

Lán má veita gegn þessum tryggingum:

1. Gegn veði í fasteign, enda hvíli eigi veðskuldir á henni til annarra en Stofnlána-deildarinnar eða annarra opinberra sjóða á undan veðrétti þeim, sem Stofnlána-deildin fær. Ef umbætur þær, sem lán eru veitt til, eru gerðar á fasteign þeirri sjálfri, sem veðsett er, skal heimilt að telja verð umbótanna til viðbótar verðgildi eignarinnar óbættar.
2. Gegn veði í þeim húsum, sem lánað er til, ásamt tilheyrandi lóð og lóðarréttindum, ef þau eru byggð fyrir sjálfstæðan rekstur, svo sem rafstöðvar eða verk-smiðjur.
3. Gegn veði í þeim vélum, sem keyptar eru.
4. Gegn veði í tilteknum flokki eða flokkum búfjár, þrátt fyrir ákvæði 4. gr. laga um veð frá 4. nóv. 1887.

Lán til bústofnsauka má veita hreppsfélögum gegn tryggingu í fasteign eða sýsluábyrgð. Skilyrði þess, að hreppsfélag geti fengið slíkt lán, er, að myndaður hafi verið í hreppnum bústofnsleigusjóður. Reglur fyrir bústofnsleigusjóði hreppanna skulu m. a. fela í sér:

1. Hreppsnefndin hefur á hendi stjórn sjóðsins.
2. Höfuðstóll sé lifandi peningur, annaðhvort haustlömb (gimbrar) eða kelfdar kvígur.
3. Búpeningurinn sé leigður frumbýlingum í hreppnum fyrst og fremst, en einnig öðrum bændum, er sérstaka þörf hafa fyrir aukinn bústofn, t. d. er óhöpp hafa hent, er valda skepnumissi.
4. Leigutími búpeningsins skal að jafnaði eigi skemmri en 6—10 ár. Lánið sé endurgreitt í sama formi og það er tekið, þ. e. skilað haustgimbrum eða kelfdum kvígum.
5. Leiga (vextir) af þessum bústofnslánnum skal greidd í lifandi peningi og sé hún einn gripur (haustgimbur eða kelfd kvíga) á ári fyrir hverja 30 gripi, sem leigðir eru.

Tryggingar þær, sem taldar eru undir 1. tölulið, skulu fullgildar einar saman, ef um er að ræða lán til ræktunar eða byggingar íbúðarhúsa, peningshúsa og geymsluhúsa á sveitabýlum, en ef um er að ræða lán til verksmiðja og véla, gróðurhúsa og bústofnsauka, skulu þau veð, sem látin eru til tryggingar samkv. 2.—4. tölulið, styrkt með fasteignaveði eða ábyrgð sýslufélags, ef nauðsynlegt þykir.

Hús, vélar og fénaður er því aðeins fullgilt veð fyrir lánnum úr Stofnlánadeildinni, að váttryggð séu í váttryggingarstofnun, sem sjóðurinn tekur gilda.

9. gr.

Lánstími skal vera 5—42 ár eftir því, til hvers lánað er. Lán til íbúðarhúsa má vera allt að 42 ár, ef húsín eru talin úr nægilega varanlegu efni. Ef lánað er til annarra nýrra bygginga og túnræktar, má lánstími vera allt að 25 ár, svo og til þeirra framkvæmda við ylraekt og lax- og silungsrækt, sem varanlegar teljast, en til vélakaupa, girðinga, bústofnsauka og annars þess, sem ekki á að tryggja langa

endingu, eigi nema 5—12 ár. Skal nánar ákveðið í reglugerð, hve langur lánstími má vera til hveerrar tegundar lána.

Lánin skulu endurgreidd með jöfnum árgreiðslum, nema lántaki vilji greiða þau hraðar.

10. gr.

Ríkisstjórnin ákveður, að fengnu álitu stjórnar Seðlabanka Íslands og Búnaðarbanka Íslands, vexti af lánum Stofnlánadeildarinnar, sbr. lög nr. 4 1960, um efnahagsmál. Vextir af lánum til byggingar íbúðarhúsa skulu þó að minnsta kosti vera ½% lægri en önnur lán deildarinnar.

11. gr.

Ríkissjóður ábyrgist allar skuldbindingar Stofnlánadeildarinnar og greiðir þær, ef eignir og tekjur deildarinnar hrökkva ekki til.

12. gr.

Heimilt er Búnaðarbanka Íslands vegna Stofnlánadeildarinnar að taka, að fengnu samþykki ríkisstjórnarinnar, allt að 300 millj. kr. lán eða jafnvirði þeirrar fjárhæðar í erlendri mynt, ef árlegt ráðstöfunarfé deildarinnar nægir ekki til, að hún geti á viðunandi hátt gegnt hlutverki sínu.

Eigi er Stofnlánadeild heimilt að endurlána erlent lánsfé nema með gengisákvæði, enda gangi slíkt lán aðeins til vinnslustöðva og vélakaupa.

Stofnlánadeild er heimilt þrátt fyrir ákvæði 2. málsg. og ákvæði 6. gr. að endurlána erlent lánsfé til bygginga, sem reistar eru til sameiginlegra þarfa bændasamtakanna, enda séu skuldabréf fyrir þeim lánum með gengisákvæði.

13. gr.

Heimilt er bankastjórn Búnaðarbankans, að fengnu samþykki ráðherra hverju sinni, að verja árlega allt að 10 millj. kr. af fé Stofnlánadeildarinnar til kaupa á bankavaxtabréfum Veðdeildar Búnaðarbankans, enda sé það auðið án þess að skerða nauðsynleg útlán deildarinnar.

14. gr.

Lán til endurbyggingar íbúðarhúsa á jörðum skulu veitt með þessum skilyrðum:

1. Að húsið sé gert úr góðum og viðurkenndum byggingarefnum og samþykkt af Byggingastofnun landbúnaðarins.
2. Að lögð hafi verið fram stutt lýsing á bæjarhúsum umsækjanda frá hlutaðeigandi byggingarnefndum og beri sú lýsing því vitni, að endurbyggingar sé þörf.
3. Að fyrir liggi vottorð frá landnámsstjórn um, að býlið hafi framtíðarmöguleika, að íbúðarhús sé við hæfi þess og að húsið verði reist á hentugum stað miðað við ræktun, vatnsból, vegi, síma, rafleiðslur og annað það, er tryggir framtíð þess.

15. gr.

Lán skulu enn fremur því aðeins veitt til endurbyggingar íbúðarhúsa á sveitabýlum, að hús eða viðbygging við hús sé allt byggt að nýju, eða gamalt hús endurbyggt þannig, að telja megi jafngilt nýju húsi til íbúðar.

16. gr.

Ef landnámsstjórn telur nauðsynlegt, að bæjarhús séu færð, getur Stofnlánadeild sett að skilyrði fyrir láni til endurbyggingar, að það sé gert.

17. gr.

Heimilt er að telja lán eða eftirstöðvar láns úr Stofnlánadeild komnar í gjalddaga án uppsagnar:

1. Þegar áskilið árgjald er ekki greitt á réttum gjalddaga.
2. Við eigendaskipti að veði fyrir láni, ef Stofnlánadeildinni hefur ekki verið tilkynnt um eigendaskiptin.

3. Ef veðið gengur svo úr sér eða rýrnar að gildi, að lánið er ekki lengur tryggt að dómi bankans.
4. Ef lögð er niður landbúnaðarframleiðsla eða störf fyrir landbúnaðinn á eignum þeim, sem veðsettar eru Stofnlánadeildinni.

18. gr.

Þegar lán er komið í gjalddaga, hefur Stofnlánadeildin heimild til að láta selja veðið við opinbert uppboð án undanfarandi dóms, sáttar eða fjárnáms samkvæmt ákvæðum í lögum um lögræði, nr. 95 5. júní 1947, 39. gr., eða láta leggja deildinni það út til eignar, ef þörf krefur.

19. gr.

Ef veð er selt á nauðungaruppboði eða við gjaldprotaskipti, ber uppboðshaldara að geta þess í uppboðsgerðinni, að eignin sé veðsett Stofnlánadeildinni, og skal stjórn deildarinnar gera aðvart svo tímanlega, að hún geti látið fulltrúa sinn vera við uppboðið.

20. gr.

Stofnlánadeildin er undanþegin öllum sköttum til ríkis og sveitarfélaga.

21. gr.

Stjórn Búnaðarbanka Íslands hefur á hendi stjórn Stofnlánadeildar með sama hætti og annarra deilda bankans. Ákveða bankastjórar allar lánveitingar deildarinnar, enda liggi fyrir umsögn landnámsstjórnar og Byggingastofnunar landbúnaðarins hvað byggingar snertir.

22. gr.

Þar sem í lögum um Búnaðarbanka Íslands og öðrum lögum eru ákvæði, er varða Ræktunarsjóð Íslands eða Byggingarsjóð sveitabæja, skulu þau ákvæði eftir gildistöku þessara laga eiga við Stofnlánadeild landbúnaðarins, nema í bága fari við þessi lög.

23. gr.

Stofnlánadeild landbúnaðarins greiðir Lífeyrissjóði bænda á tímabilinu 1. janúar 1971 til 1. janúar 1986 fé til lífeyrisgreiðslna samkvæmt 17. gr. og 18. gr. laga um Lífeyrissjóð bænda, er nemur 37,5% árlegra lífeyrisgreiðslna.

Einnig greiðir deildin Lífeyrissjóði bænda framlag samkvæmt 6. gr. þeirra laga í eitt ár í senn, ef árlegar tekjur sjóðsins hrökkva ekki fyrir árlegum útgjöldum hans, enda á Stofnlánadeild landbúnaðarins rétt á lánum, er nemi 25% af árlegum iðgjöldum og framlögum í sjóðinn fyrstu 15 starfsár hans.

24. gr.

Setja má með reglugerð nánari ákvæði um starfsemi Stofnlánadeildarinnar, m. a. um tilhögun á innheimtu álags á landbúnaðarvörur samkvæmt 4. gr., enda brjóti sú reglugerð ekki í bága við nein ákvæði í lögum.

III. KAFLI

Um stjórn landnámsmála.

25. gr.

Landnámsstjórn er skipuð 5 mönnum, er kosnir séu hlutfallskosningu af sam-einuðu Alþingi til 4 ára í senn. Varamenn skulu kosnir á sama hátt. Landbúnaðar-ráðherra skipar formann landnámsstjórnar úr hópi þeirra, sem kosnir eru.

Landnámsstjórn ræður framkvæmdastjóra, með samþykki landbúnaðarráðherra, er nefnist landnámsstjóri. Hann skal hafa háskólapróf í búfræði. Stofnun sú, er

landnámsstjórn og landnámsstjóri veita forstöðu, nefnist Landnám ríkisins. Landnámsstjórn ræður annað fastráðið starfsfólk. Launakjör skulu ákveðin í kjarasamningum opinberra starfsmanna.

26. gr.

Landnámsstjóri annast framkvæmdir og dagleg störf samkvæmt lögum þessum. Hann undirbýr tillögur og áætlanir um framkvæmdir á vegum landnámsstjórnar. Einnig skal hann hafa yfirumsjón með framkvæmdum, sem landnámsstjórn hefur ákveðið.

27. gr.

Í hverri sýslu skal vera landnámsnefnd skipuð þrem mönnum. Tveir nefndarmanna skulu kosnir af hlutaðeigandi búnaðarsambandi, að viðhafðri hlutfallskosningu, ef óskað er, en einn skipaður af landnámsstjórn, og er hann formaður. Skipa skal héraðsráðunaut, þar sem því verður við komið. Kjörtímabil landnámsnefndar er 4 ár.

Nefndin skal vera landnámsstjórn og landnámsstjóra til aðstoðar og ráðuneytis innan sýslu um framkvæmd þessara laga.

IV. KAFLI

Um verksvið Landnáms ríkisins.

28. gr.

Verkefni Landnáms ríkisins eru m. a.:

- a. Skipulagning byggðar í sveitum landsins.
- b. Að halda jarðaskrá yfir allar jarðir.
- c. Að sjá um framkvæmdir í byggðahverfum.
- d. Að annast eða fylgjast með:
 1. Ábúð, sölu og leigu lögbylisjarða.
 2. Félagsræktun.
 3. Stofnun nýbýla, endurbyggingu og sameiningu jarða.
 4. Stofnun grænifóðurverksmiðja.
 5. Úthlutun ríkisframlaga til landbúnaðarins samkvæmt þessum lögum.

29. gr.

Landnámsstjóri skal, eftir því sem við verður komið, láta gera uppdrætti af sveitum landsins, þar sem fram komi landamerki einstakra jarða og flokkun lands þeirra eftir notagildi til ræktunar og beitar.

Hann skal gera tillögur um skipulag byggðarinnar og leita umsagnar viðkomandi hreppsnefnda, landnámsnefnda, Búnaðarfélags Íslands og Byggingastofnunar landbúnaðarins. Sé þar leitast við að meta afkomuöryggi og framtíðarmöguleika þeirra jarða, sem fyrir eru í sveitinni, og sveitarfélagsins í heild og þá um leið, hvort ná megi meiri hagkvæmni með samruna jarða, endurbyggingu eyðijarða, stofnun nýbýla eða með því að stuðla að félagsræktun til afnota fyrir fleiri eða færri býli.

V. KAFLI

Um byggðahverfi.

30. gr.

Byggðahverfi nefnast í lögum þessum minnst þrjú býli, sem reist eru á landi í eigu ríkisins eða bæjar- og sveitarfélaga.

31. gr.

Byggðahverfi þau, sem þegar hefur verið stofnað til eða stofnuð kunna að verða, skulu falla undir þá skipulagningu, sem 29. gr. gerir ráð fyrir, og fer um framkvæmdir í byggðahverfum svo sem fram er tekið í lögum þessum.

32. gr.

Býli, sem reist kunna að verða í byggðahverfum, skulu leigð, áður en framkvæmdir hefjast. Landnámsstjórn skal samþykkja ábúanda og gefa út byggingabréf, þegar viðkomandi býli er byggingarhæft samkvæmt ábúðarlögum, nr. 36 29. marz 1961.

33. gr.

Bóndi, sem fær ábúð á jörð í byggðahverfi, samkvæmt 32. gr., skal í byrjun gera áætlun um röð framkvæmda í samráði við Landnám ríkisins og Byggingastofnun landbúnaðarins.

34. gr.

Landnámsstjórn er skylt að fylgjast með því, hversu vel jarðir í byggðahverfum eru setnar og hversu lög og reglur eru haldnar. Vanræki ábúandi skyldur sínar, getur hann fyrirgert rétti sínum til leigu og ábúðar á býlinu og landnámsstjórn vikið honum þaðan.

35. gr.

Ef ábúandi jarðar í byggðahverfi missir rétt sinn til leigu og ábúðar samkvæmt 34. gr., eða vegna vanefnda á ábúðarlögum, svo að útbyggingu varðar, skal Stofnlánadeild landbúnaðarins taka við býlinu og greiða fráfarandi það, sem hann hefur í það lagt, samkvæmt mati dómkvaddra manna.

36. gr.

Nú losnar býli í byggðahverfi úr ábúð samkvæmt því, er segir í 35. gr., eða á annan hátt, og skal þá landnámsstjórn taka ákvörðun um, hvort býlið skuli að nýju byggt eða sameinað öðrum býlum í byggðahverfinu.

37. gr.

Heimilt er Landnámi ríkisins að rækta eða láta rækta land, sem það hefur umráð yfir, ef ástæða þykir til að dómi landnámsstjórnar.

VI. KAFLI

Um nýbýli utan byggðahverfa.

38. gr.

Nýbýli kallast í lögum þessum hvert það nýtt býli, sem stofnað er til almennrar búvöruframleiðslu, ylraektar, garðraektar eða fiskraektar, eða til smáiðnaðar og þjónustu, sem tengd er landbúnaði.

39. gr.

Umsóknir um stofnun nýbýla skulu sendar landnámsstjóra ásamt þeim gögnum, sem krafizt er. Skal þar koma fram, að umsækjandi hafi tryggt sér umráðarétt yfir landi, svo sem við á. Ef um er að ræða býli, sem stofna skal til venjulegrar búvöruframleiðslu, skal að jafnaði miðað við, að ræktanlegt land sé eigi minna en 100 ha. Þó er landnámsstjórn heimilt að vika frá þessari landstærð, ef í staðinn koma t. d. beitolönd eða hlunnindi til lands og sjávar. Stofnun býlisins skal og því aðeins heimiluð, að þar með sé ekki raskað búrekraraðstöðu nálæggra jarða að mati landnámsstjórnar. Um landstærð við stofnun nýbýla af öðru tagi, sbr. 38. gr., skal fara eftir reglum, er landnámsstjórn setur. Umsóknum skulu fylgja meðmæli viðkomandi sveitarstjórnar og landnámsnefndar.

Landnámsstjóri leggur umsóknir fyrir landnámsstjórn.

40. gr.

Þegar landnámsstjórn hefur samþykkt stofnun nýbýlis, skal stofnandi gera áætlun um röð framkvæmda, og geta þá nýbýlin notið framlaga og fyrirgreiðslu, eins og nánar er greint í lögum þessum, eftir því sem framkvæmdum miðar áfram.

Verði vanefndir af hálfu þeirra, er framlaga njóta til nýbýla, svo sem ef mannvirki eða býlin öll eru notuð til starfsemi, sem óskyld er landbúnaði, getur landnámsstjórn krafizl endurgreiðslu á ríkisframlögum með 7% vöxtum frá greiðsludegi.

41. gr.

Nýbýli, sem stofnuð eru samkvæmt lögum þessum, sbr. 38. og 39. gr., og byggð úr landi einstaklinga, njóta því aðeins réttinda, að allt land býlanna sé laust úr veðböndum og að stofnendur hafi annaðhvort eignarumráð eða erfðafestu á landinu.

VII. KAFLI

Um ábúð, sameiningu jarða, endurbyggingu eyðijarða og ráðstafanir til að koma í veg fyrir, að góðar bújarðir fari í eyði.

42. gr.

Landnámsstjórn lætur árlega gera jarðaskrá fyrir allt landið og fylgist þannig með ábúð allra lögbýlisjarða. Eigendum eða ábúendum jarða, sbr. skilgreiningu ábúðarlaga, nr. 36/1961, 1., 2. og 3. gr., ber að láta í té upplýsingar, er landnámsstjórn óskar eftir, varðandi ábúendur og jörðina sjálfa, svo að unnt sé að gera þær athuganir, sem þurfa þykir, áður en jörð er seld eða breytingar verða á ábúð.

Landnámsstjórn setur reglur um öflun gagna, og er ráðunautum, oddvitum og öðrum, sem til er leitað, skylt að gefa upplýsingar.

43. gr.

Ef lögbýlisjörð er í eyði tvö ár eða meira, telst hún eyðijörð, enda þótt nágrannar eða aðrir nytji jörðina til slæгна og beitar, nema þeir eigi þar lögheimili.

44. gr.

Samþykki landnámsstjórnar þarf til þess, að eyðijörð, sem endurbyggð er, geti notið framlaga og lána samkvæmt lögum þessum.

Sveitarstjórnnum ber að fullvissa sig um, áður en tekin er afstaða til forkaupsréttar, hvort landnámsstjórn hefur fjallað um málið.

Umsóknir um endurbyggingu eyðijarðar sendist til landnámsstjórnar.

45. gr.

Nú losnar jörð úr ábúð, og skal þá landnámsstjórn í samráði við ráðunauta Búnaðarfélagis Íslands og viðkomandi sveitarstjórn meta, hvort hún hafi þau búrekstrarskilyrði, að æskilegt sé, að hún byggist að nýju, eða rétt sé að veita aðstoð í því skyni, að hún verði sameinuð nágrannajörð eða hlutar úr henni sameinaðir nágrannajörðum.

Heimilt er landnámsstjórn að veita sérstök framlög til þess að tryggja ábúð jarða í þeim tilvikum, að hætta sé á, að þær leggist í eyði, enda séu þar framtíðarskilyrði til búrekstrar eða búseta á þeim að öðru leyti þýðingarmikil fyrir byggðina.

Ákvarðanir um það, er að framan greinir, skal taka í samræmi við ákvæði 29. gr.

Landnámsstjórn ber að taka afstöðu til erinda og ábendinga, er grein þessa varða, svo fljótt sem ástæður leyfa og einnig að hafa frumkvæði að því að hjóða þá fyrirgreiðslu, sem heimiluð er í lögum þessum.

46. gr.

Heimilt er landnámsstjórn að kaupa einstakar jarðir eða jarðarluta, þar með talin eyðibýli, ef hún telur það nauðsynlegt til þess að koma betra skipulagi á byggðina og tryggja ábúð jarða. Þessa heimild skal þó því aðeins nota, að öll stjórnin sé sammála, enda verði gert ráð fyrir, að jarðir séu auglýstar til sölu og ábúðar og seldar aftur einstaklingum eða sveitarfélögum á kostnaðarverði.

47. gr.

Áður en landnámsstjórn tekur ákvörðun um fyrirgreiðslu og framlög til viðfangsefna í þessum kafla, skal landnámsstjóri leggja fyrir stjórnina tillögur um, í hvaða formi aðstoð skuli veitt í hverju tilviki, að svo miklu leyti sem ekki er tekið fram í þessum lögum, enda hafi viðkomandi aðilar veitt allar upplýsingar, er landnámsstjóri hefur óskað eftir.

48. gr.

Þegar Landnám ríkisins eða ræktunarsambönd taka að sér ræktunarframkvæmdir, svo sem framræslu, jarðvinnslu eða frágang ræktunar, eiga þessar stofnanir forgangsrétt til þeirra framlaga, er greidd verða út á umbæturnar samkvæmt þessum lögum.

VIII. KAFLI

Um félagsbúskap og félagsræktun.

49. gr.

Nú stofna tveir eða fleiri bændur til félagsbúskapar á eignar- eða ábýlisjörð, einni eða fleiri. Njóta þeir þá sömu réttinda og um nýbýli sé að ræða, samkv. VI. kafla laga þessara, enda hafi þeir búskap að aðalatvinnu og umráð á landi, sem landnámsstjóri metur að við hæfi sé fyrir félagsbúið. Aðilar skulu gera með sér samning, og eftir að landnámsstjórn hefur viðurkennt hann, skal samningnum þinglýst.

50. gr.

Nú stofna nokkrir bændur til félagsræktunar, eða samtök þeirra, og nýtur þá ræktunin sama stuðnings og ræktun á einstökum jörðum, sbr. 61. gr. tölulið 4. Í samningi um félagsræktun skulu vera skýr ákvæði um afnotarétt lands og ræktunar, eignarrétt eða leiguskilmála, og skiptingu kostnaðar. Landnámsstjórn setur nánari reglur um efni það, sem um ræðir í þessum kafla.

IX. KAFLI

Um endurræktun og ræktun einærra fódurjurta.

51. gr.

Landnám ríkisins veitir framlög til endurræktunar á eldri túnum eða nýræktun, þar sem nytjagrös hafa eyðzt af völdum kals eða af öðrum orsökum. Bændur skulu jafnan hafa samráð við héraðsráðunauta eða Landnám ríkisins, ef vafi getur leikið á um endurræktun. Sérstaklega ber að athuga, hvort framræsla er ófullnægjandi, enda fari þá fram endurræsla landsins, áður en endurvinnsla er gerð.

52. gr.

Landnám ríkisins veitir á árunum 1972—1976 framlög til ræktunar á einærum fódurjurtum, svo sem nánar er greint í XI. kafla, um fjárhagsaðstoð Landnáms ríkisins og ríkisframlög.

Til þess að einær ræktun geti notið framlags, ber ráðunaut að fullvissa sig um, að viðunandi árangur hafi náðst, áður en úttekt fer fram.

X. KAFLI

Um varmaveitu á sveitabýlum, notkun jarðhita til heypurrkunar, grænófóðurverksmiðjur o. fl.

53. gr.

Landnámsstjórn er heimilt að veita framlag til varmaveitu á sveitabæjum, enda bendi undirbúningsrannsóknir og kostnaðaráætlun til, að fjárfesting í þessu skyni sé hagkvæm. Eigi skal þó veita framlög til býla, sem hafa aðstöðu til að tengjast varmaveitum í þéttbýli með sömu kjörum og aðrir innan viðkomandi svæðis.

54. gr.

Heimilt er að veita framlög til sveitabýla til að hagnýta jarðvarma til heypurrkunar, hvort sem er úr eigin orkulindum eða samveitum. Landnámsstjórn ákveður í hverju tilviki upphæð framlaga innan þeirra marka, er löggin heimila.

55. gr.

Landnámsstjórn skal í samráði við Búnaðarfélag Íslands láta gera áætlun, eins fljótt og við verður komið, um hversu margar grænfóðurverksmiðjur sé eðlilegt að stofna í landinu, og gera tillögur um staðarval.

Áætlun þessi skal lögð fyrir landbúnaðarráðherra, sem tekur endanlega ákvörðun um stofnun og staðarval, svo og um skipun stjórnar. Hver verksmiðja, sem stofnuð er á vegum Landnáms ríkisins, skal hafa þriggja manna stjórn. Tveir skulu vera úr heimabyggð, en landnámsstjóri eða fulltrúi hans þriðji maður og sé hann formaður.

56. gr.

Eftir að ákveðið er að koma upp grænfóðurverksmiðju samkvæmt 55. gr., lætur landnámsstjóri gera framkvæmda- og kostnaðaráætlanir og leggur þær fyrir landnámsstjórn.

Landnámsstjóri hefur umsjón með framkvæmdum.

57. gr.

Þegar grænfóðurverksmiðja er fullgerð og tilbúin að hefja vinnslu, tekur viðkomandi stjórn við verksmiðjunni, ræður starfsfólk og hefur umsjón með rekstrinum. Skrifstofa Landnáms ríkisins aðstoðar við bókhald og annast uppgjör reikninga.

58. gr.

Hver grænfóðurverksmiðja skal rekin sem sjálfstætt fyrirtæki og að því stefnt, að reksturinn standi undir öllum kostnaði, þar á meðal afskriftum og vöxtum af fjármagnskostnaði, og að framleiðslan verði samkeppnisfær um verð og gæði miðað við annað fóður.

59. gr.

Heimilt er, eftir nánari ákvörðun landnámsstjórnar og að fengnu samþykki landbúnaðarráðherra, að greiða stofnframlög til grænfóðurverksmiðja, sem byggðar eru af félagssamtökum bænda, enda falli slíkar verksmiðjur undir ákvæði 1. málsg. 55. gr.

60. gr.

Grænfóðurverksmiðjur þær, sem nú þegar hafa verið stofnsettar, falla undir lög þessi.

XI. KAFLI

Um fjárhagsaðstoð Landnáms ríkisins og ríkisframlög.

61. gr.

Landnám ríkisins veitir framlög til framkvæmda, sem taldar eru í þessari grein:

1. Til byggingar nýrra íbúðarhúsa á lögbylisjörðum utan þéttbýlis, smábýla, garðyrkjubýla og enn fremur til endurbygginga á eldri íbúðarhúsum.

Á hvert íbúðarhús má veita í eitt skipti allt að kr. 120 000.00 og 10% af sannanlegum kostnaði við endurbyggingu íbúðarhúss, þó aldrei yfir kr. 120 000.00.

2. Til sameiningar jarða, endurbyggingar eyðijarða og til að koma í veg fyrir, að góðar bújarðir fari í eyði, eru veitt framlög eftir nánari ákvörðun landnámsstjórnar.

3. Til byggingar á gróðurhúsum á garðyrkjubýlum allt að kr. 120.00 á fermetra í gróðurhúsum og enn fremur til endurnýjunar á gróðurhúsum, sem eru eldri en 15 ára.
4. Til nýræktar á jörðum í formlegri ábúð skv. ábúðarlögum, nr. 36/1961, og lögum nr. 102/1962, endurræktunar á túnnum og til grænfóðurræktar.
Á hvern hektara er heimilt að greiða allt að kr. 3000.00. Til endurræktunar á túnnum, vegna kals eða annarra skemmda, skal þó eigi veita framlag á sama land með styttra millibili en þrem árum.
5. Til varmaveitu á sveitabæjum og til heypurrkunar eftir ákvörðun landnámsstjórnar.
6. Til grænfóðurverksmiðja, svo sem fé er veitt í fjárlögum til Landnámsins í þessu skyni.

62. gr.

Til þeirra viðfangsefna, sem upp eru talin í 61. gr., og til rekstrarkostnaðar Landnámsins skal veita fé á fjárlögum í samræmi við sundurliðaða áætlun landnámsstjórnar, í fyrsta sinn árið 1972 og þá eigi minna en 53.3 milljónir króna. Þar af sé eigi minna en 7.5 millj. kr. til grænfóðurverksmiðja.

Heimilt er landnámsstjóra, í samráði við landbúnaðarráðherra, að flytja upphæðir á milli liða, eftir verkefnum.

XII. KAFLI

Um Byggingastofnun landbúnaðarins.

63. gr.

Stofnunin ber heitið Byggingastofnun landbúnaðarins og starfar á vegum Búnaðarbanka Íslands.

64. gr.

Landbúnaðarráðherra skipar ráðgjafanefnd Byggingastofnunar landbúnaðarins. Nefndin skal vera stofnuninni til ráðneytis um val verkefna.

65. gr.

Í nefndinni skulu vera: Forstöðumaður Byggingastofnunar landbúnaðarins, sem er formaður, dýralæknir, nautgriparæktarráðunautur, sauðfjárræktarráðunautur og maður með búaþekningu.

66. gr.

Heimilt er nefndinni með samþykki landbúnaðarráðherra að ráða sérfræðinga til rannsókna, sem nefndin telur nauðsynlegar.

Kostnaður við byggingarannsóknir nefndarinnar greiðist úr ríkissjóði, eftir því sem fé er veitt til þess á fjárlögum.

67. gr.

Verkefni Byggingastofnunar landbúnaðarins eru:

- a. Að samþykkja uppdrætti af þeim mannvirkjum, sem lán eru veitt til úr Stofnlánadeild landbúnaðarins eða öðrum opinberum sjóðum, sem stofnaðir kunna að verða að tilhlutan ríkisins og veita lán til mannvirkja í sveitum. Skal það vera skilyrði fyrir slíkum lánnum, að forstöðumaður samþykki uppdrætti.
- b. Að gefa út upplýsingar með almennum leiðbeiningum um byggingar og fyrirkomulag þeirra.
- c. Að sjá bændum fyrir hentugum teikningum af mannvirkjum og húsum til sveita.
- d. Að fylgjast með innlendum og erlendum nýjungum í húsagerð, rannsaka þær og gera tilraunir með það, er til framfara mætti verða í gerð og notkun húsa.
- e. Að vinna í samráði við Landnám ríkisins að skipulagi skv. 28. grein.
- f. Að gera áætlanir og skipulagsuppdrætti fyrir byggingar í sveitum og gefa ráðleggingar um fjárfestingu.

g. Að setja byggingafulltrúum erindisbréf í samráði við viðkomandi sýslunefndir, samkvæmt lögum nr. 108 frá 31. des. 1945.

68. gr.

Byggingastofnun landbúnaðarins skal heimilt að selja þjónustu sína gegn vægu gjaldi, með samþykki stjórnar Stofnlánadeildar.

Það fé, sem fæst fyrir selda þjónustu, skal renna í sjóð, sem hafi það markmið að veita framlög til framkvæmda á nýjum hugmyndum um gerð gripahúsa og fyrirkomulag þeirra.

Sjóður þessi skal vera undir stjórn Búnaðarbanka Íslands, en styrkveitingar séu háðar samþykki forstöðumanns Byggingastofnunarinnar.

69. gr.

Landbúnaðarráðherra skipar forstöðumann Byggingastofnunar landbúnaðarins, og skal hann vera arkitekt eða með hliðstæða menntun. Hann skal annast stjórn stofnunarinnar í samráði við stjórn Búnaðarbanka Íslands og landnámsstjórn.

Forstöðumaður ræður aðstoðarmenn að fengnu samþykki stjórnar Búnaðarbanka Íslands.

70. gr.

Kostnaður af rekstri stofnunarinnar greiðist af Stofnlánadeild landbúnaðarins.

XIII. KAFLI

Um viðhaldsskyldu o. fl.

71. gr.

Landnámsstjórn skal halda spjaldskrá yfir öll býli, er njóta framlaga samkvæmt lögum þessum, þar sem tilgreindar eru sem nákvæmastar upplýsingar um hvert býli, svo sem um óafturkræf framlög, lán úr Stofnlánadeild landbúnaðarins og annað, er máli skiptir.

Þá ber landnámsstjórn að gera yfirlitsskýrslu, eftir því sem ástæða er til og eigi sjaldnar en á 5 ára fresti.

72. gr.

Skylt er hverjum þeim, sem fengið hefur lán úr Stofnlánadeild, að halda vel við byggingum þeim, sem hann hefur fengið lán til. Byggingafulltrúar skulu fylgjast með viðhaldi bygginga, eftir því sem við verður komið, og tilkynna stjórn deildarinnar, ef því er að einhverju leyti ábótavant. Getur þá stjórnin gert viðeigandi ráðstafanir.

XIV. KAFLI

Ýmis ákvæði.

73. gr.

Landbúnaðarráðherra setur með reglugerð nánari ákvæði, er nauðsynleg þykja um framkvæmd þessara laga.

74. gr.

Um endurskoðun Stofnlánadeildar landbúnaðarins, starfsskýrslur o. fl. fer eins og mælt er fyrir um í lögum nr. 115 9. okt. 1941, um Búnaðarbanka Íslands.

75. gr.

Reikningar Landnáms ríkisins skulu endurskoðaðir af endurskoðendum Búnaðarbanka Íslands og birtir með reikningum bankans. Reikningar skulu sendir landbúnaðarráðherra og lagðir fyrir landbúnaðarnefndir Alþingis ár hvert.

76. gr.

Ákvæði til bráðabirgða:

Heimilt er Landnámi ríkisins að greiða á árinu 1972 framlög samkvæmt lögum þessum vegna framkvæmda, sem teknar eru út á árinu 1971.

77. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi. Frá sama tíma falla úr gildi lög nr. 75 27. apríl 1962, um Stofnlánadeild landbúnaðarins, landnám, ræktun og byggingar í sveitum, lög nr. 48 16. apríl 1963, lög nr. 31 25. apríl 1964, lög nr. 44 2. maí 1968, lög nr. 65 12. maí 1970 og lög nr. 104 28. des. 1970, um breytingar á þeim lögum, svo og önnur lagaákvæði, sem brjóta kunna í bága við lög þessi.